

ПАВЛЮК Леся,
*студентка групи 16Мз-СпецО
спеціальності 016, Спеціальна освіта,
«Житомирський державний університет
імені Івана Франка»
Науковий керівник
БОРЕЙКО Олександр,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри професійно-педагогічної, спеціальної
освіти, андрагогіки та управління
«Житомирський державний університет
імені Івана Франка»*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЛОГОПЕДА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна завжди змінює не лише географію держави, а й сфери життя суспільства, серед яких особливе місце посідає освіта дітей з особливими освітніми потребами. Під час воєнного стану діти з особливими освітніми потребами зазнають подвійного навантаження: з одного боку — обмеження доступу до якісної освіти, з іншого — вплив стресу, небезпеки, руйнування звичного середовища. Згідно з [Постановою КМУ від 26.04.2022 № 483](#) у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого

періоду) гранична кількість дітей з ООП в інклюзивних групах, визначена цим Порядком, не застосовується. Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами та створенні інклюзивної групи. У таких умовах логопед стає не просто корекційним педагогом, а підтримкою, наставником і джерелом емоційної стабільності для дитини.

Діти з особливими освітніми потребами характеризуються різноманітним порушенням мовлення, розвитку пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери. У період воєнних дій ці порушення можуть загострюватися через психотравмуючі фактори: страх, втрату дому, розлуку з родиною. Як наслідок, спостерігаються регрес мовленнєвих навичок, зниження мотивації до комунікації, поява поведінкових порушень.

Інклюзивне навчання – спільне навчання усіх дітей, незалежно від їхніх інтелектуальних, емоційних, соціальних, фізичних, мовленнєвих чи інших особливостей. Школа з інклюзивними формами навчання забезпечує: безбар'єрне фізичне середовище; адаптує навчальні програми та плани, методи та форми навчання; залучає батьків до співпраці; співпрацює з фахівцями відповідно до різних освітніх потреб дітей; створює позитивну атмосферу у шкільному середовищі [2].

Розвиток зв'язного мовлення позитивно впливає не лише на академічні досягнення дитини, а й на її соціальну адаптацію, впевненість у собі та загальний психоемоційний стан [1].

Робота логопеда з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах війни має ґрунтуватися на таких принципах: принцип адаптивності - потрібно зменшувати складність завдань відповідно до емоційного стану дитини. Більше уваги приділяється неформальній, ігровій подачі матеріалу. Емоційна підтримка: логопед має створити безпечний простір, де дитина може вільно висловлювати свої емоції. Варто починати заняття з коротких бесід про самопочуття, використовуючи шкали настрою або картки емоцій. Дистанційна форма роботи: у випадках вимушеної евакуації або загрози безпеці проводяться онлайн-заняття

через Zoom, Meet тощо. Важливо готувати візуальні матеріали та підтримувати високий рівень залучення дітей. Співпраця з родиною: батьки стають активними учасниками корекційного процесу. Їм надаються рекомендації щодо продовження вправ удома.

Психоемоційний стан дитини є базовою передумовою для успішного мовленнєвого розвитку. Умови війни змушують логопедів враховувати емоційні потреби дітей першочергово. Основними стратегіями роботи логопеда є такі: створення атмосфери безпеки через ритуали початку й завершення заняття; застосування ігор-розвантажень, арт-технік (малювання, створення аплікацій); дихальні вправи типу «Спокійна кулька», «Тихий вітерець». Логопед має бути готовим до оперативної зміни інструментів та каналів комунікації з дитиною в умовах кризових ситуацій.

Отже, можливі варіанти змін в заняттях: адаптація матеріалів для коротких, інтерактивних онлайн-сесій; використання візуальних ресурсів: Canva, LearningApps, інтерактивні картки Google Jamboard; гнучкість у структурі заняття: чергування мовленнєвої активності і хвилинок емоційного розвантаження.

Системна підтримка дитини можлива лише через співпрацю всіх учасників освітнього процесу на засадах партнерства.

Умовно можна виділити такі основні форми роботи вчителя-логопеда з батьками: індивідуальні та масові.

Індивідуальні форми роботи здійснюються шляхом безпосереднього спілкування з батьками однієї дитини: виконання батьками завдань за зошитами індивідуальної роботи з дітьми, проведення бесід, консультацій для батьків, перегляд батьками індивідуальних занять учителя-логопеда, заповнення звіту взаємозв'язку.

Масові форми роботи проводяться педагогами з батьками і дітьми: залучення батьків до підготовки, організації, участі у святах, іграх-розвагах, вікторинах, семінарах-практикумах, круглих столах, конференціях, виїзних

засіданнях, лекторіях за участю науковців, практичних психологів та медиків, працівників соціальних служб [3].

Отже, ключовими аспектами співпраці є: спільне визначення реалістичних короткострокових цілей; проведення онлайн - або очних консультацій для батьків із демонстрацією простих логопедичних вправ; постійний зворотний зв'язок щодо емоційного і мовленнєвого стану дитини.

У складних умовах воєнного стану логопедична практика вимагає нової якості — поєднання фахових знань із психологічною чутливістю та технологічною гнучкістю. Співпраця із сім'єю та освітнім середовищем підвищує ефективність логопедичної допомоги і підтримує стійкість дитини.

Умови воєнного стану в Україні значно ускладнили процес логопедичної допомоги дітям із особливими освітніми потребами. Проте вони також стали поштовхом для оновлення методів і стратегій корекційної роботи.

Можемо зробити висновки, що емоційна підтримка є невід'ємною складовою логопедичного заняття під час війни, а гнучкість логопедичних методів та адаптація до індивідуальних потреб дитини в умовах стресу забезпечують стабільність мовленнєвого розвитку. Інтеграція дистанційних технологій у логопедичну практику дозволяє зберегти регулярність і якість занять та міцна співпраця логопеда з родинами, педагогами та психологами підвищує ефективність корекційної роботи та сприяє всебічній підтримці дитини. Успішна реалізація цих стратегій допомагає не тільки зберегти набуті мовленнєві навички, а й підтримати психоемоційний стан дитини в надзвичайно складних життєвих обставинах.

Науковці та практики все частіше звертають увагу на необхідність модернізації логопедичної допомоги у кризових умовах. Основними перспективними напрямками є:

- розробка спеціалізованих логопедичних програм для роботи з дітьми, що пережили травматичні події;
- вивчення ефективності арт-терапевтичних та ігрових методик у

логопедичних заняттях у стресових умовах;

- поширення інклюзивних цифрових ресурсів для підтримки логопедичної роботи в онлайн-форматі;

- організація системної підготовки логопедів до роботи в умовах надзвичайних ситуацій (тренінги, онлайн-курси, обмін міжнародним досвідом);

- психологічна підтримка логопедів як фахівців, що самі працюють у стресових умовах і потребують профілактики професійного вигорання.

Таким чином, війна стала не лише викликом для логопедичної практики в Україні, а й стимулом для її глибокого оновлення, інтеграції новітніх підходів і технологій.

Список використаних джерел

1. Басалюк Н. М. Методична робота вчителя-логопеда в аспекті інклюзивної освіти [Електронний ресурс] / Н. М. Басалюк // Актуальні питання корекційної освіти . - 2010. - Вип. 1. - С. 29-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j223pdf/apko_2010_1_5.pdf

2. Виготський Л.С. *Мислення і мова*. М.: Педагогіка, 1982. – 287 с.

3. Рібцун Ю. В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ / Юлія Рібцун // Дефектологія. Особлива дитина :навчання та виховання. – 2011. – № 1. – С. 33–37